

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ПЕДАГОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ТЕОРІЇ ТА МЕТОДИКИ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ

**МЕТОДИКА НАВЧАННЯ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ
«ПРИРОДОЗНАВСТВО»**

Методичні рекомендації до самостійної роботи для студентів
денної форми навчання спеціальності 013
ОС «молодший бакалавр»

Мукачево – 2020

УДК 502.2(077)

*Розглянуто та схвалено на засіданні
Наково-методичної ради МДУ
протокол № 6 від 22 грудня 2020 р.*

Укладач:

Кузьма-Качур Марія Іванівна – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри теорії та методики початкової освіти Мукачівського державного університету

Рецензент:

Черепаня Н.І. – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри теорії та методики дошкільної освіти Мукачівського державного університету

Методика навчання освітньої галузі «Природознавство»:

Методичні рекомендації до самостійної роботи [для студентів ступеня «молодший бакалавр» ЗВО спеціальності 013 «Початкова освіта»] / М.І.Кузьма-Качур. – Мукачево : МДУ, 2020. – 40 с. (1,23 др.а.).

Методичні рекомендації складені з метою надання методичної допомоги щодо організації і проведення самостійної роботи з дисципліни «Методика навчання освітньої галузі «Природознавство». Методичні матеріали містять пояснювальну записку, методичні вказівки до виконання самостійної роботи, перелік тем для самостійного вивчення та завдання до них, а також список рекомендованої джерел.

Рекомендовано студентам педагогічних факультетів ступеня «молодший бакалавр».

© МДУ, 2020

ЗМІСТ

	ПЕРЕДМОВА	4
I.	МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ВИКОНАННЯ СРС	5
II.	ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ ТА САМОПЕРЕВІРКИ	16
III.	МАТЕРІАЛИ ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ І ОРГАНІЗАЦІЇ ІНДИВІДУАЛЬНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ.....	26
IV.	КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ САМОСТІЙНОЇ ТА ІНДИВІДУАЛЬНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ.....	29
V.	ПІДГОТОВКА ДО КОНТРОЛЬНИХ ЗАХОДІВ ТА ПІДСУМКОВОГО (СЕМЕСТРОВОГО) КОНТРОЛЮ.....	33
VI.	РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА.....	35

ПЕРЕДМОВА

Якісна освіта є запорукою майбутнього країни, важливою складовою її національної ідентичності та державного добробуту. Державна національна програма «Освіта. Україна XXI ст.» визначила стратегію розвитку освіти в Україні, пріоритетні напрями та шляхи створення системи безперервного навчання.

Самостійна робота студентів є складовою навчального процесу і одним із засобів опанування навчального матеріалу дисципліни «Методика навчання освітньої галузі «Природознавство», в поза аудиторний час. Розширення функцій та зростання ролі самостійної роботи студентів не тільки веде до збільшення її обсягу, а й обумовлює зміну у взаємовідносинах між викладачем і студентом як рівноправними суб'єктами навчальної діяльності. Студенти привчатимуться самостійно вирішувати питання організації, планування, контролю за своєю навчальною діяльністю, виховуючи самостійність, як особисту рису характеру.

Мета самостійної роботи студентів – сприяти засвоєнню в повному обсязі навчальної програми та формуванню самостійності як особистісної ознаки та важливої професійної якості, сутність якої полягає в умінні систематизувати, планувати та контролювати власну діяльність.

Самостійна робота є одним з найважливіших компонентів освітнього процесу, що передбачає інтеграцію різних видів індивідуальної та колективної навчальної діяльності, яка здійснюється як під час аудиторних, поза аудиторних занять, без участі викладача, так і під його безпосереднім керівництвом. У сучасних умовах інформатизації суспільства та оновлюваної педагогічної системи проблема самостійності виходить на якісно новий рівень.

Ефективність самостійної роботи залежить від її організації, змісту, взаємозв'язку та характеру завдань. У навчальному посібнику подано методичні рекомендації для студентів з метою раціональної якісної організації самостійної роботи.

І. МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ВИКОНАННЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

Змістовий модуль 1. Вступ. Завдання і методологічні основи методики навчання освітньої галузі «Природознавство». Зміст природничої освітньої галузі в початковій школі

Тема 1. Вступ. Завдання, методологічні основи методики навчання освітньої галузі «Природознавство», зв'язок з іншими предметами.

План

1. Історичні та економічні аспекти, які сприяли введенню природознавства в початкову школу.
2. Етапи формування методики викладання природознавства, наступність у наукових розробках вчених-методистів.
3. Наукові праці педагогів-класиків щодо вивчення природознавства у початкових класах.

Завдання до опанування теоретичним матеріалом:

1. Скласти таблицю наступності наукової спадщини методистів.

Історичний час	Вчений-методист	Наукова спадщина
----------------	-----------------	------------------

Вивчити основні поняття: «об'єкт методики навчання освітньої галузі «Природознавство», «предмет методики навчання освітньої галузі «Природознавство», «освітній процес природознавства».

Рекомендована література:

1. Байбара Т.М. Методика навчання природознавства в початкових класах: Навч. посібник /Т.М.Байбара – К.: Веселка, 1998.– 334с.
2. Державний стандарт початкової загальної освіти [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mon.gov.ua/education/average>
3. Кукалець М.В.Методика викладання природознавства в початковій школі: Навч. посібник. / М.В.Кукалець. – Львів: «Новий Світ-2000», 2011. – 223с.

4. Методика викладання освітньої галузі «Людина і світ». Навч.посібник/ Автор та укладач О.О.Лінник. – К.: Видавничий Дім «Слово», 2010. – 248с.
5. Нарочна Л. К.Методика викладання природознавства./ Л.К.Нарочна, Г.В.Ковальчук, К.Д.Гончарова — К.: Вища шк., 1990. – 302с.
6. Ушинский К.Д. Избр.пед. соч. – М.: Госучпедгиз РСФСР,1945 – С.3-31,147-161, 354-452.

Тема 2. *Зміст природничої освітньої галузі в початковій школі.*

План

1. Концепція Нової української школи.
2. Місце природничої освітньої галузі у Державному стандарті початкової школи.
3. Основні принципи побудови програм «Природознавства».
4. Специфічні принципи побудови програм природничої освітньої галузі.
5. Аналіз програм природничої освітньої галузі в початковій школі. Структура інтегрованого курсу «Я досліджую світ» у 1–3 класах.
6. Аналіз підручників, що забезпечують реалізацію природничої освітньої галузі в початковій школі.

Завдання до опанування теоретичним матеріалом:

1. Опрацюйте статтю в підручнику Т.Байбари «Методика навчання природознавства в початкових класах» на сторінках 56 – 62. Виділіть структуру змісту природознавства.
2. Ознайомтеся із змістом пояснювальних записок програм природничої освітньої галузі курсів «Я досліджую світ», «Природознавство» (4 клас).
3. Виділіть специфічні особливості курсів, специфічні принципи побудови програм.

Вивчити основні поняття: «Природознавство» – предмет початкової школи», «загальнодидактичні принципи побудови

програм з природознавства», «специфічні принципи побудови програм з природознавства», «підручники з природознавства».

Рекомендована література:

1. Байбара Т.М. Методика навчання природознавства в початкових класах: Навч.посібник / Т.М.Байбара – К.: Веселка, 1998.– 334с.
2. Гільберг Т.В. Я досліджую світ: підруч. для 2-го класу закл. заг. серед. освіти (у 2-х частинах). Ч.1: /Т.Г.Гільберг, С.Тарнавецька, Н.Павич. – К.: Генеза, 2019. – 144с.
3. Гільберг Т.Г. Природознавство: підр. для 4 класу загальноосв. навч. закл. /Т.Г.Гільберг, Т.В.Сак. – К.: Генеза, 2015. –177с
4. Грущинська І. В. Я досліджую світ: підр. для 3 класу (у 2-х частинах): Частина 1 / І.В.Грущинська, М. Хитра. – К.: «Оріон», 2020. – 160с.
5. Методика викладання освітньої галузі «Людина і світ». Навч.посібник/ Автор та укладач О.О.Лінник. – К.: Видавничий Дім «Слово», 2010. – 248с.
6. Нарочна Л. К. Методика викладання природознавства./ Л.К.Нарочна, Г.В.Ковальчук, К.Д.Гончарова — К.: Вища шк., 1990. – 302с.
4. Навчальні програми для початкової школи [Електронний ресурс]. – 2018. – Режим доступу: <http://osvita.ua/school/program/8793/>

Тема 3. *Методика організації засвоєння знань. Методика формування умінь у процесі навчання природознавства.*

План

1. Методика формування природничих уявлень.
2. Методика формування природничих понять.
3. Система понять у навчальному предметі.
4. Методика формування умінь у процесі навчання природознавства.

Завдання до опанування теоретичним матеріалом:

1. Опрацюйте статтю в підручнику Т.Байбари «Методика навчання природознавства в початкових класах» на сторінках 72 – 81 та складіть логічну схему предметного змісту теми «Природа восени» (2 клас).

2. Охарактеризуйте етапи розвитку понять.

3. Виділіть основні типи завдань для планування уміння моделювати урок, що реалізує зміст природничої освітньої галузі.

Вивчити основні поняття: «сприймання», «уявлення», «уміння», «поняття», «природниче поняття», «Істотна ознака», «неістотна ознака».

Рекомендована література:

1. Байбара Т.М. Методика навчання природознавства в початкових класах: Навч.посібник /Т.М.Байбара – К.: Веселка, 1998.– 334с.
2. Державний стандарт початкової загальної освіти [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mon.gov.ua/education/average>
3. Кукалець М.В.Методика викладання природознавства в початковій школі: Навч. посібник. / М.В.Кукалець. – Львів: «Новий Світ-2000», 2011. – 223с.
4. Методика викладання освітньої галузі «Людина і світ». Навч.посібник/ Автор та укладач О.О.Лінник. – К.: Видавничий Дім «Слово», 2010. – 248с.
5. Нарочна Л. К.Методика викладання природознавства./ Л.К.Нарочна, Г.В.Ковальчук, К.Д.Гончарова — К.: Вища шк., 1990. – 302с.

Змістовий модуль 2. Форми організації освітнього процесу

Тема 4. Урок – основна форма організації навчальної діяльності.

Типи уроків природознавства, методика їх проведення

План

1. Вимоги до сучасного уроку природознавства.
2. Методика його організації і проведення комбінованого уроку.

3. Особливості проведення предметних уроків з природознавства.

4. Уроки узагальнення і систематизації підсумків сезонних спостережень.

5. Урок-екскурсія в природу – одна з форм організації освітнього процесу з природознавства.

6. Нестандартні уроки. Особливості їх організації і проведення.

Завдання до опанування теоретичним матеріалом:

1. Опрацюйте тему «Предметний урок» за посібником Т.М.Байбара «Методика навчання природознавства в початкових класах» на с.283 – 307.

2. Випишіть із програми перелік тем можливих предметних уроків для одного з класів (за вибором).

3. Підберіть методи самостійної роботи учнів, відповідно до конкретних тем.

4. Змодельуйте орієнтовний маршрут уроку-екскурсії до однієї з тем (за завданням викладача). Складіть завдання для спостережень.

Вивчити основні поняття: «урок», «функції уроків природознавства», «макро- структура уроку», «мікро- структура уроку», «комбінований урок», «структура комбінованого уроку», «предметний урок», «структура предметного уроку», «урок-екскурсія», «урок узагальнення і систематизації підсумків сезонних спостережень», «нестандартні уроки».

Рекомендована література:

1. Байбара Т.М. Методика навчання природознавства в початкових класах: Навч.посібник /Т.М.Байбара – К.: Веселка, 1998.– 334с.
2. Кукалець М.В.Методика викладання природознавства в початковій школі: Навч. посібник. / М.В.Кукалець. – Львів: «Новий Світ-2000», 2011. – 223с.
3. Методика викладання освітньої галузі «Людина і світ». Навч.посібник/ Автор та укладач О.О.Лінник. – К.: Видавничий Дім «Слово», 2010. – 248с.

4. Нарочна Л. К. Методика викладання природознавства./ Л.К.Нарочна, Г.В.Ковальчук, К.Д.Гончарова — К.: Вища шк., 1990. – 302с.

Тема 5. Методика організації і проведення позаурочної та позакласної роботи

План

1. Види позаурочної роботи: домашня робота, фенологічні спостереження, випереджувальні довготривалі досліді, проектна діяльність.
2. Фенологічні спостереження як вид позаурочної роботи.
3. Домашня робота з природознавства. Організація проектної діяльності.
4. Індивідуальна позакласна робота.
5. Організація діяльності учнів в гуртках.
6. Масова позакласна робота з природознавства: туристичні походи, свята, усні журнали, КВН, вікторини.

Завдання до опанування теоретичним матеріалом:

1. На основі теоретичних знань з теми, виділіть особливості структури, методіку організації та проведення проектів в початковій школі.
2. Проаналізуйте зміст програми і виділіть теми проектів.
3. Складіть дидактичну характеристику проекту до однієї з підібраних тем
4. Складіть один з видів проектів до однієї з тем, спираючись на складену дидактичну характеристику.
5. Виділіть види діяльності дітей на кожному етапі проведення проекту.

Вивчити основні поняття: «позаурочна робота», «позакласна робота», «фенологічні спостереження», «домашня робота», «індивідуальна позакласна робота», «гурткова позакласна робота», «масова позакласна робота», «проектна діяльність».

Рекомендована література:

1. Байбара Т.М. Методика навчання природознавства в початкових класах: Навч. посібник / Т.М.Байбара – К.: Веселка, 1998.– 334с.

2. Гільберг Т.В. Я досліджую світ: підруч. для 2-го класу закл. заг. серед. освіти (у 2-х частинах). Ч.1: /Т.Г.Гільберг, С.Тарнавецька, Н.Павич. – К.: Генеза, 2019. – 144с.
3. Гільберг Т.Г. Природознавство: підр. для 4 класу загальноосв. навч. закл. /Т.Г.Гільберг, Т.В.Сак. – К.: Генеза, 2015. –177с.
4. Грущинська І. В. Я досліджую світ: підр. для 3 класу (у 2-х частинах): Частина 1 / І.В.Грущинська, М. Хитра. – К.: «Оріон», 2020. – 160с.
5. Методика викладання освітньої галузі «Людина і світ». Навч.посібник/ Автор та укладач О.О.Лінник. – К.: Видавничий Дім «Слово», 2010. – 248с.
6. Нарочна Л. К. Методика викладання природознавства./ Л.К.Нарочна, Г.В.Ковальчук, К.Д.Гончарова — К.: Вища шк., 1990. – 302с.
7. Навчальні програми для початкової школи [Електронний ресурс]. – 2018. – Режим доступу: <http://osvita.ua/school/program/8793/>

Змістовий модуль 3. Методи та прийоми формування природознавчої компетентності

Тема 5. *Сучасний підхід до поняття методу. Методи організації процесу навчання у методиці природознавства.*

План

1. Сучасна класифікація методів, що використовуються на уроках природознавства.
2. Словесні методи формування природознавчої компетенції.
3. Наочні методи навчання природознавства.
4. Використання гри, цікавих матеріалів, малювання і креслення схем, моделювання на уроках природознавства.

Завдання до опанування теоретичним матеріалом:

1. Опрацюйте статті по темі в запропонованих посібниках. Виділіть основні вимоги до побудови бесіди та розповіді.
2. Виділіть основні види наочних посібників, які застосовуються у процесі формування природничих понять.

3. Підберіть дидактичні ігри до теми «Різноманітність рослин у природі».

Вивчити основні поняття: «методи навчання», «структурно-логічні схеми», «словесні методи навчання», «розповідь», «бесіда», «наочні методи навчання», «дидактична гра».

Рекомендована література:

1. Байбара Т.М. Методика навчання природознавства в початкових класах: Навч.посібник / Т.М.Байбара – К.: Веселка, 1998.– 334с.
2. Гільберг Т.В. Я досліджую світ: підруч. для 2-го класу закл. заг. серед. освіти (у 2-х частинах). Ч.1: /Т.Г.Гільберг, С.Тарнавецька, Н.Павич. – К.: Генеза, 2019. – 144с.
3. Грущинська І. В. Я досліджую світ: підр. для 3 класу (у 2-х частинах): Частина 1 / І.В.Грущинська, М. Хитра. – К.: «Оріон», 2020. – 160с.
4. Методика викладання освітньої галузі «Людина і світ». Навч.посібник/ Автор та укладач О.О.Лінник. – К.: Видавничий Дім «Слово», 2010. – 248с.
5. Нарочна Л. К. Методика викладання природознавства./ Л.К.Нарочна, Г.В.Ковальчук, К.Д.Гончарова — К.: Вища шк., 1990. – 302с.
6. Навчальні програми для початкової школи [Електронний ресурс]. – 2018. – Режим доступу: <http://osvita.ua/school/program/8793/>

Тема 6. Методи формування природознавчої компетентності: спостереження, дослід, робота з картою

План

1. Спостереження як найефективніший метод пізнання природи.
2. Дослід (експеримент), його структура, види, місце дослід у проведенні уроку природознавства.
3. Методика роботи з планом, глобусом та картою.

Завдання до опанування теоретичним матеріалом:

1. Опрацюйте статті у посібнику Л. Нарочної та Н. Коваль «Методика викладання природознавства» на сторінках 119-122 та Т.М.Байбари «Методика навчання природознавства в початковій школі» на ст. 196 – 203.

2. Проаналізуйте зміст спостережень, які передбачені програмою природничої освітньої галузі. Визначте їх характер і тривалість.

3. Опрацюйте статті у посібнику Л. Нарочної та Н. Коваль «Методика викладання природознавства» на сторінках 119-122 та Т.М.Байбари «Методика навчання природознавства в початковій школі» на ст. 204 – 215.

4. Зробіть можливий перелік лабораторних дослідів, відповідно до програми.

Вивчити основні поняття: «методи навчання», «дослід», «репродуктивний дослід», «творчий дослід», «спостереження», «фенологічні спостереження», «сезонні спостереження».

Рекомендована література:

1. Байбара Т.М. Методика навчання природознавства в початкових класах: Навч.посібник / Т.М.Байбара – К.: Веселка, 1998.– 334с.
2. Гільберг Т.В. Я досліджую світ: підруч. для 2-го класу закл. заг. серед. освіти (у 2-х частинах). Ч.1: /Т.Г.Гільберг, С.Тарнавецька, Н.Павич. – К.: Генеза, 2019. – 144с.
3. Грущинська І. В. Я досліджую світ: підр. для 3 класу (у 2-х частинах): Частина 1 / І.В.Грущинська, М. Хитра. – К.: «Оріон», 2020. – 160с.
4. Методика викладання освітньої галузі «Людина і світ». Навч.посібник/ Автор та укладач О.О.Лінник. – К.: Видавничий Дім «Слово», 2010. – 248с.
5. Нарочна Л. К. Методика викладання природознавства./ Л.К.Нарочна, Г.В.Ковальчук, К.Д.Гончарова — К.: Вища шк., 1990. – 302с.
6. Навчальні програми для початкової школи [Електронний ресурс]. – 2018. – Режим доступу: <http://osvita.ua/school/program/8793/>

Змістовий модуль 4. Форми та методи оцінювання результатів навчання молодших школярів. Матеріальна база навчання природознавства

Тема 7. Форми та методи оцінювання результатів навчання молодших школярів, що одержали учні на уроках природознавства та «Я досліджую світ». Матеріальна база навчання природознавства.

План

1. Повторення і перевірка знань, умінь і навичок. Види перевірки.
2. Критерії оцінювання результатів навчальних досягнень з природничої освітньої галузі.
3. Матеріальна база навчання природознавства.

Завдання до опанування теоретичним матеріалом:

1. Опрацюйте статтю «Методика етапу перевірки засвоєних знань, умінь і навичок» на сторінці 260 у посібнику Т.М. Байбари «Методика навчання природознавства в початкових класах».
2. Опрацюйте методичні рекомендації до оцінювання навчальних досягнень учнів 2 – 4 класів.
3. Виділіть основні вимоги до поточного та тематичного контролю знань, умінь і навичок.
4. Опрацюйте зміст матеріалу одного з розділів (теми) природознавства для 3 або 4 класу.

Вивчити основні поняття: «оцінювання», «форми оцінювання», «методи оцінювання», «тестові завдання».

Рекомендована література:

1. Методичні рекомендації до оцінювання навчальних досягнень учнів другого класу. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/novaukr_school/08/29/2-klas-nush.pdf
2. Методичні рекомендації щодо оцінювання результатів навчання учнів третіх і четвертих класів Нової української школи. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ru.osvita.ua/school/76731/>

3. Нарочна Л. К.Методика викладання природознавства./ Л.К.Нарочна, Г.В.Ковальчук, К.Д.Гончарова — К.: Вища шк., 1990. – 302с.
4. Навчальні програми для початкової школи [Електронний ресурс]. – 2018. – Режим доступу: <http://osvita.ua/school/program/8793/>

II. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ ТА САМОПЕРЕВІРКИ

Змістовий модуль 1. Вступ. Завдання і методологічні основи методики навчання освітньої галузі «Природознавство». Зміст природничої освітньої галузі в початковій школі

Тема 1. Вступ. Завдання, методологічні основи методики навчання освітньої галузі «Природознавство», зв'язок з іншими предметами.

Тестові завдання

1. Предметом вивчення методики викладання природознавства є:

- а.) процес навчання природознавства у початкових класах*
- б.) основи природознавчих наук в початкових класах.*

2. Виділіть емпіричні методи педагогічних досліджень

- а.) спостереження*
- б.) ранжування*
- в.) дедукція*
- бесіда*
- анкетування*
- експеримент*
- вивчення робіт учнів*
- шкалування*
- аналіз*

3. Автором книги «Предметні уроки в початковій школі» є

- а.) В.Вахтеров*
- б.) О.Герд*
- в.) В.Сухомлинський*

4. Автором книг «Рідне слово», «Дитячий світ» є

- а.) К.Ушинський*
- б.) В.Сухомлинський*
- в.) В.Зуєв*

Контрольні запитання для самоперевірки

1. Об'єкт, предмет і завдання методики навчання природознавства.

2. Методи педагогічних досліджень: емпіричні, теоретичні та математично-статистичні.

3. Зв'язок методики викладання природознавства з іншими науками.

4. Коли прийнятий Новий державний стандарт початкової освіти. Які його основні положення.

Тема 3. Методика організації засвоєння знань. Методика формування умінь у процесі навчання природознавства

Тестові завдання

1. Відображення в корі головного мозку окремих властивостей предметів і явищ природи внаслідок їх діяння на органи чуттів – це
а.) відчуття б.) сприймання в.) уявлення

2. Форма думки, яка відображає істотні ознаки і властивості предметів і явищ природи, взаємозв'язки і залежності між ними – це

а.) відчуття б.) поняття в.) уявлення

3. Зміст поняття передається в

а.) істотних ознаках б.) об'ємі понять в.) не істотних ознаках

4. Загальні природничі поняття:

а.) гори б.) вершина в.) Говерла
міста Латориця Тиса

Контрольні запитання для самоперевірки

1. Розкрийте сутність понять «сприймання», «уявлення».
2. Перерахуйте умови формування природничих понять.
3. Охарактеризуйте етапи формування природничих понять.

4. На основі теоретичних знань виділити в змісті програми для 3 класу загальні географічні та біологічні поняття і запишіть в таблицю. (Зразок поданий нижче):

Розділ програми	Клас	Загальні природничі поняття	Вид поняття
Форми поверхні суші	3	Гори, рівнини, горби	географічні
Тварини – частина живої природи	3	Звірі, птахи, комахи	біологічні

5. Які види понять переважають. Зробіть висновки.

Змістовий модуль 2. Форми організації освітнього процесу.

Тема 4. Урок – основна форма організації навчальної діяльності.

Типи уроків природознавства, методика їх проведення

Тестові завдання

1. Виділіть постійні елементи уроку
 - a.) навчальні ігри
 - б.) перевірка домашнього завдання
 - в.) хвилинка спостережень

2. Який етап уроку буде відсутній в структурі предметного уроку до теми «Як зображують місцевість на плані» (4 клас)
 - a.) Актуалізація опорних знань
 - б.) Перевірка домашнього завдання

3. При вивчення теми «Вода. Властивості води» у 3 класі ви проведитимете
 - a.) предметний урок
 - б.) урок – екскурсію
 - в.) урок засвоєння нових знань

4. Перше чітке визначення предметного уроку дав
 - a.) Герд О.Я.
 - б.) Ягодовський К.П.
 - в.) Вахтеров В.П.

5. Урок – екскурсія – це
 - a.) метод навчання
 - б.) форма навчання
 - в.) прийом

6. Активна форма навчально-виховного процесу, що вимагає застосування активних методів навчання це
 - a.) екскурсія
 - б.) предметний урок
 - в.) нестандартний урок

7. Яким уроком можна замінити тематичний урок-екскурсію в четвертому класі, якщо на вулиці негода:
 - a.) предметним
 - б.) уроком – мандрівкою
 - в.) узагальнюючим уроком

8. Класифікація уроків-екскурсій за місцем у структурі вивчення розділу або курсу:

- а) вступний, поточний, підсумковий;*
- б) однотемний, багатотемний, вступний;*
- в) поточний, багатотемний, підсумковий.*

9. Урок – вікторина є

- а.) масовою формою позакласної роботи*
- б.) нестандартним уроком*
- в) позаурочною роботою*

10. Узагальнюють результати сезонних спостережень, починаючи з

- а.) третього класу*
- б.) другого класу*
- в.) четвертого клас.*

Контрольні запитання для самоперевірки

1. Які обов'язкові форми навчання природознавства розрізняють в методиці?

2. Яка структура комбінованого уроку?

3. Назвіть особливості предметного уроку з природознавства.

4. Яку дидактичну структуру має предметний урок?

5. Який зміст має підготовка вчителя і учнів до предметного уроку?

6. За якими ознаками здійснюється класифікація уроків-екскурсій у процесі вивчення природознавства?

7. У чому полягають особливості складання логічної схеми змісту підсумкового уроку-екскурсії?

Тема 5. Методика організації і проведення позаурочної та позакласної роботи

Тестові завдання

1. Позаурочна робота з природознавства є

- а.) обов'язковою для виконання*
- б.) проводиться на добровільних засадах*

2. Щоденні спостереження за погодою є одним із видів

а.) позаурочної роботи б.) позакласної роботи

3. Вікторина

а.) метод навчання б.) форма навчання в.) прийом навчання

4. Позаурочна робота з природознавства є

а.) обов'язковою для виконання

б.) проводиться на добровільних засадах

5. Виділіть масовий позакласний захід

а.) спостереження б.) урок-екскурсія

в.) свято

6. КВК відносять до позакласної роботи

а.) масової

б.) групової

в.) індивідуальної

7. До гурткової роботи залучають учнів класу

а.) всіх обов'язково

б.) на добровільних засадах

8. До масової позакласної роботи залучаються учні

а.) лише одного класу

б.) паралельних класів

в.) всієї початкової ланки

9. Збирання листівок із зображенням рослин, занесених до Червоної книги ви віднесете до

а.) індивідуальної позаурочної роботи

б.) індивідуальної позакласної роботи

10. Позакласна робота з природознавства є ...

а.) обов'язковою для виконання

б.) проводиться на добровільних засадах

Контрольні запитання для самоперевірки

1. На основі теоретичних знань з теми, виділіть особливості структури, методу організації та проведення проєктів в початковій школі.

2. Які характерні ознаки має позаурочна робота?

3. Сутність та особливості організації проєктної діяльності.

4. Які види позакласної роботи виділяють за способами організації діяльності учнів?

5. Назвіть види позакласної масової роботи з природознавства.

Змістовий модуль 3. Методи та прийоми формування природознавчої компетентності

Тема 6. Сучасний підхід до поняття методу. Методи організації процесу навчання у методичці природознавства.

Тестові завдання

1. Кращих результатів в процесі засвоєння знань з природознавства можна досягти, використовуючи

- а.) словесні методи б.) практичні методи
в.) поєднання методів*

2. Бесіду як метод навчання відносять до методів навчання

- а.) словесних б.) практичних в.) наочних*

3. Діалог між вчителем і учнем, підпорядкований певній меті, називають ...

- а.) бесідою б.) розповіддю в.) спостереженням*

4. Який з методів навчання не доцільно використовувати під час ознайомлення з новим матеріалом?

- а.) пояснення б.) узагальнюючу бесіду в.) схеми*

5. Розповіді за змістом бувають ...

- а.) розповідь-опис б.) розповідь-пояснення в.) репродуктивна*

6. За дидактичною метою бесіди бувають:

- а.) вступні б.) творчі в.) за спостереженням
роз'яснювальні вступні за картиною
узагальнюючі евристична за проведеним дослідом*

7. Бесіду використовують:

а.) тільки для пояснення
в.) тільки для закріплення

б.) на всіх етапах уроку

11. Репродуктивно-мнемічні запитання під час бесіди на уроках природознавства:

а) стимулюють пізнавальну діяльність, результатом якої є здобуття готових знань з різних джерел: підручників, засобів унаочнення, спостережень, дослідів;

б) активізують пам'ять і спонукають до відтворення раніше здобутих знань;

в) відповіді на такі запитання отримуються в результаті здійснення операцій логічного мислення з уже відомими знаннями або під час розв'язання проблеми.

12. Репродуктивно-пізнавальні запитання під час бесіди на уроках природознавства:

а) активізують пам'ять і спонукають до відтворення раніше здобутих знань;

б) стимулюють пізнавальну діяльність, результатом якої є здобуття готових знань з різних джерел: підручників, засобів унаочнення, спостережень, дослідів;

в) відповіді на такі запитання отримуються в результаті здійснення операцій логічного мислення з уже відомими знаннями або під час розв'язання проблеми.

Контрольні запитання для самоперевірки

1. Яку структуру має зміст розповіді?

2. Охарактеризуйте види розповідей за змістом, користуючись таким планом: суть методу; критерії вибору методу; особливості методики реалізації методу у процесі навчання.

3. У чому полягає суть бесіди як методу навчання?

4. Які вимоги ставляться до запитань під час організації бесіди?

Тема 7. Методи формування природознавчої компетентності: спостереження, дослід, робота з картою

Тестові завдання

1. Основним методом навчання під час вивчення теми «Вода. Властивості води» є

а.) бесіда

б.) дослід

в.) розповідь

2. Спостереження, як метод педагогічних досліджень це –

а.) цілеспрямоване сприймання педагогічного явища без втручання в нього

б.) сприйняття предметів і явищ природи.

3. У початкових класах найчастіше проводять досліді

а.) репродуктивні

б.) творчі

4. Спосіб вивчення об'єктів і явищ природи у спеціально створених штучних умовах – це

а) дослід

б) спостереження

в) робота з картою

5. Тема «Як зображують місцевість на плані?» вивчається у

а.) четвертому класі

б.) другому класі

в.) третьому класі.

6. Масштабом учні користуються, починаючи з

а.) третього класу

б.) четвертого класу

в.) другого класу

3. За вимогами нового Державного стандарту з географічними картами на уроках учні ознайомлюються в

а.) першому класі

б.) другому класі

в.) четвертому класі

Контрольні запитання для самоперевірки

1. План і карта. Методика роботи з глобусом та картою.

2. Правила користування картою. Масштаб.

3. Види карт, що використовуються на уроках в початковій школі.

4. Вимоги до заповнення контурних карт.

5. Розкрити сутність спостереження як методу пізнання суб'єктом предметів і явищ природи та як методу навчання.

6. Види спостережень, що проводяться з молодшими школярами на уроках природознавства.

7. Проаналізуйте зміст навчального матеріалу по темі. Виявіть об'єм понять, що вивчаються в початкових класах з теми «План і карта».

Змістовий модуль 4. Форми та методи оцінювання результатів навчання молодших школярів. Матеріальна база навчання природознавства

Тема 8. Форми та методи оцінювання результатів навчання молодших школярів, що одержали учні на уроках природознавства та «Я досліджую світ». Матеріальна база навчання природознавства.

Тестові завдання

1. Об'єктом формувального оцінювання природничої освітньої галузі є:

- а) процес навчання учнів;
- б) результат формування природничої компетентності на певному етапі навчання.

2. Як відображаються результати формувального оцінювання:

- а) в оцінних судженнях
- б) в балах.

3. Підсумкове оцінювання у третіх та четвертих класах здійснюється

- а) за бальною шкалою
- б) за рівневою шкалою.

4. Тривалість виконання діагностичної роботи у 3 – 4 класах становить:

- а) 45 хвилин
- б) 35 хвилин
- в) 40 хвилин.

Контрольні запитання для самоперевірки

1. Які освітні завдання реалізує формувальне оцінювання молодших школярів?

2. Що є об'єктами формувального оцінювання?

3. Опишіть шляхи здійснення формувального оцінювання учнів природничої освітньої галузі на уроках «Я досліджую світ».

4. Опишіть форми і види оцінювання природничої освітньої галузі згідно Концепції НУШ.

III. МАТЕРІАЛИ ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ І ОРГАНІЗАЦІЇ ІНДИВІДУАЛЬНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

Індивідуальні завдання виконуються самостійно із забезпеченням необхідних консультацій окремих питань з боку викладача. В межах змістових модулів індивідуальна робота може передбачати:

1. Написання реферату (обсягом 10-12 сторінок, структурованим за планом, з використанням наведеного списку літератури).

Реферат. Важливим засобом у засвоєнні знань є написання рефератів та виголошення реферативної доповіді. Тематика рефератів пропонується за визначеними темами практичних занять та СРС. Мета реферативної доповіді полягає у засвоєнні студентами основних аспектів розкритої у реферативному дослідженні теми, формуванні запитань, проведенні дискусії. На практичному занятті рекомендується обговорювати не більше двох рефератів.

Вимоги до реферату: обсяг – 10-12 аркушів формату А4; структура – вступ, основна частина, висновок, список використаних джерел.

У вступі розкривається актуальність теми, визначається мета, в основній частині містяться основні положення дослідження, що розкривають тему, у висновку викладаються основні положення та пропозиції автора, що впливають із розгляду теми. Реферативна доповідь та участь в її обговоренні можуть бути предметом окремого оцінювання викладачем або враховуватись ним при оцінці інших форм контролю.

Тематика рефератів

Зм.м. 1.

1. Розвиток методики викладання природознавства в XVI – XIXст.
2. Розвиток методики викладання природознавства в XX ст.
3. Сучасні дослідження та удосконалення навчально-виховного процесу з природознавства.

4. Нові Державні стандарти: природнича освітня галузь.
5. Використання спадщини вчених-методистів в сучасному курсі методики викладання природознавства.

Зм.м. 2.

1. Нестандартні форми навчально-виховного процесі з природознавства.
2. Інтерактивний урок, його місце в навчально-виховному процесі природознавства.
3. Уроки милування природою.
4. Проектна діяльність – погляд в минуле та крок до майбутнього.

Зм.м.3.

1. Традиційні та сучасні методи навчання природознавства.
2. Наочні методи формування природничої компетентності молодших школярів.
3. Педагоги-класики про значення спостережень в природі в процесі формування природничих понять.

Зм.м.4.

1. Матеріальна база навчання природознавства.
2. Використання інформаційних технологій у процесі формування природничої компетентності молодших школярів

Вимоги до оформлення індивідуальних завдань

Індивідуальне завдання оформляється студентом самостійно у вигляді окремого звіту, надрукованого на комп'ютері: шрифт – 14, інтервал – 1,5, відступ – 1,25 см, ліве поле – 20 мм, праве – 20 мм, верхнє і нижнє – 20 мм.

Рекомендується така структура індивідуального завдання:

- титульна сторінка;
- зміст;
- послідовне висвітлення змісту розділів питання;
- список використаної літератури;

- презентація PowerPoint (за необхідністю).

Індивідуальні завдання

Студенти за поданою тематикою обирає два завдання

1. Підготувати реферати до запропонованих вище тем.
2. Підготувати порівняльний аналіз діючих програм з курсу «Я досліджую світ» та «Природознавства».
3. Здійснити контент-аналіз найбільш використовуваних у процесі навчання методичних посібників (розробок конспектів уроків) з природознавства та курсу «Я досліджую світ».
4. Підготувати презентацію до однієї з тем комбінованого уроку розділу «Нежива природа».
5. Скласти орієнтовний перелік екскурсійного спорядження відповідно до передбачуваних програмою уроків-екскурсій в природу.
6. Розробити нестандартний урок до однієї з тем природознавства в 3 класі.
7. Змодельювати один з проєктів, передбачених до виконання програмою природознавства для початкової школи.
8. Створити накопичувальну папку та електронну презентацію до теми «Різноманітність природи України» (4 клас).
9. Здійснити аналіз спостережень пробних уроків з метою виявлення особливостей проведення уроків природознавства.
10. Скласти завдання для тематичного контролю до однієї з тем природознавства 3 або 4 класу.

IV. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ САМОСТІЙНОЇ ТА ІНДИВІДУАЛЬНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

СРС оцінюється в межах комплексної оцінки знань, виходячи із видів роботи та критеріїв оцінювання з урахуванням особливостей навчальної дисципліни, обсягу годин, що відведені навчальним планом.

Система оцінювання самостійної (індивідуальної) роботи. Самостійна (індивідуальна) студентів, яка передбачена в темі поряд з аудиторною, оцінюється під час поточного контролю теми на відповідному занятті.

Критеріями оцінювання можуть бути:

– при усних відповідях: повнота розкриття питання, логіка викладання, культура мови, емоційність та переконаність, використання основної та додаткової літератури (підручників, навчальних посібників, журналів, періодичних видань тощо), аналітичні міркування, вміння робити порівняння, висновки;

– при виконанні письмових завдань: повнота розкриття питання, цілісність, системність, логічна послідовність, вміння формулювати висновки, акуратність оформлення письмової роботи, підготовка матеріалу за допомогою комп'ютерної техніки та інших технічних засобів.

Для визначення ступеня засвоєння навчального матеріалу та подальшого його оцінювання враховуються такі рівні знань студентів:

1-й рівень – низький. Студент володіє навчальним матеріалом на репродуктивному рівні або володіє частиною навчального матеріалу. Відповідь при відтворенні навчального матеріалу – елементарна, фрагментарна, зумовлюється початковими уявленнями про предмет вивчення;

2-й рівень – середній. Студент володіє повним обсягом навчального матеріалу, здатний його аналізувати, але не має достатніх знань для формулювання висновків, порівняння теоретичних знань із практичними прикладами. Відтворюється основний навчальний матеріал, виконуються завдання за зразком, володіння елементарними вміннями навчальної діяльності.

3-й рівень – достатній. Студент вільно володіє навчальним матеріалом на підставі вивченої основної та додаткової літератури, аргументовано висловлює свої думки, проявляє творчий підхід до виконання індивідуальних та колективних завдань при самостійній роботі.

Знання істотних ознак понять, явищ, закономірностей, зв'язків між ними, самостійне застосування знань в стандартних ситуаціях, володіння розумовими операціями (аналізом, абстрагуванням, узагальненням), вміння робити висновки, виправляти допущені помилки. Відповідь студента повна, правильна, логічна, обґрунтована та без власних суджень. Студент здатен самостійно здійснювати основні види навчальної діяльності.

4-й рівень – високий. Знання глибокі, міцні, узагальнені, системні та творчо застосовуються. Навчальна діяльність має науково-дослідницький характер, позначена вмінням самостійно оцінювати різноманітні проблемні ситуації, шукати шляхи їх вирішення, виявляти і захищати свою особисту позицію.

Оцінювання тестових завдань

Студентом надані правильні відповіді на:

0–25 % тесту – оцінка «незадовільно»;

26–50 % тесту – оцінка «задовільно»;

51–75 % тесту – оцінка «добре»;

76–100 % тесту – оцінка «відмінно».

Критерії оцінювання реферату:

– оцінка «відмінно» – реферат написано самостійно, формальні вимоги до реферату виконано, проблему повністю розкрито, висновки містять наукові пропозиції. Для написання реферату студент використав не тільки підручники, а і першоджерела;

– оцінка «добре» – реферат написано самостійно, всі вимоги до реферату виконані, проблема розкрита; наявні граматичні помилки;

– оцінка «задовільно» – реферат написано самостійно, але не всіх вимог дотримано, розкриття проблеми неповне;

– оцінка «незадовільно» – реферат написано самостійно, вимог не дотримано, проблему не розкрито; реферат написано не самостійно.

Критерії оцінювання відповіді студента на семінарському занятті

– оцінка «відмінно» – вичерпна відповідь на питання семінарського заняття. Студент відповідає логічно, послідовно, систематично. Відповідь свідчить про глибоке знання матеріалу. Студент опанував основну й додаткову літературу з теми, рекомендованої планом семінарського заняття. Доповідає впевнено, творчо, у доповіді виявляє науковий підхід, не підглядає у конспект, доцільно використовує терміни, правильно пояснюючи їх. Правильно відповідає на більшість питань викладача та учасників семінарського заняття;

– оцінка «добре» – студент виявляє досить повні знання матеріалу, не припускається у своїй відповіді суттєвих неточностей, засвоїв основну літературу, рекомендовану планом. Дає відповіді на питання викладача та учасників семінарського заняття. Доволі часто під час відповіді користується конспектом;

– оцінка «задовільно» – студент виявляє знання матеріалу в обсязі, достатньому для подальшого навчання і роботи за спеціальністю. Доповідач сильно «прикутий» до конспекту, припускається помилок. Матеріал не повно розкриває проблему. Відповідає на поставлені запитання з помилками, однак спроможний зі сторонньою допомогою виправити їх;

– оцінка «незадовільно» – студент відповідає, читаючи з конспекту, без допомоги якого у матеріалі орієнтується слабо, допускає принципові помилки. Відповідає на поставлені запитання тільки зі сторонньою допомогою. Матеріал не розкриває проблему; студент читає з конспекту, матеріал відповіді студента розкриває проблему поверхово чи фрагментарно. На запитання викладача та студентів відповісти не може.

Оцінювання за чотирибальною системою:

– оцінка «відмінно» – студент повно і всебічно розкриває питання теми, винесені на самостійне опрацювання, вільно оперує поняттями і термінологією, демонструє глибокі знання джерел, має власну точку зору стосовно відповідної теми і може аргументовано її доводити;

– оцінка «добре» – загалом рівень знань студентів відповідає викладеному вище, але мають місце деякі упущення при виконанні завдань, винесених на самостійне опрацювання, обґрунтування неточні, не підтверджуються достатньо обґрунтованими доказами;

– оцінка «задовільно» – студент розкрив питання, винесені на самостійне опрацювання, в загальних рисах, розуміє їх суть, намагається робити висновки, але при цьому припускається грубих помилок, матеріал викладає нелогічно і не самостійно;

– оцінка «незадовільно» – студент не в змозі дати відповідь на поставлене запитання або відповідь неправильна, студент не розуміє суті питання, не може зробити висновки.

Розподіл вагових коефіцієнтів оцінювання навчальної дисципліни «Методика навчання освітньої галузі «Природознавство»

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Інтерваль на шкала	Оцінка в балах за шкалою ECTS	Оцінка ECTS	Рівень компетентності	Оцінка за національною шкалою
				для ПМК/заліку
4,51-5,00	90 – 100	A	Високий (творчий)	зараховано
4,01-4,50	82-89	B	Достатній (конструктивно-варіативний)	
3,51-4,00	75-81	C		
3,01-3,50	69-74	D	Середній (репродуктивний)	
2-51-3,00	60-68	E		
2,00-2,50	35-59	FX	Низький (рецептивно-продуктивний)	не зараховано з можливістю повторного складання
0,00-1,99	0-34	F		не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

V. ПІДГОТОВКА ДО КОНТРОЛЬНИХ ЗАХОДІВ ТА ПІДСУМКОВОГО (СЕМЕСТРОВОГО) КОНТРОЛІВ

I. 1. Опрацювання лекційного матеріалу змістових модулів «Вступ. Завдання і методологічні основи методики викладання природознавства. Зміст курсу «Я досліджую світ» та «Природознавства», «Форми організації освітнього процесу».

2. Виконання індивідуальних завдань (тематика вказана вище).

3. Вивчення поняттєвого апарату змістових модулів.

II. 1. Опрацювання лекційного матеріалу змістових модулів «Методи та прийоми навчання», «Форми та методи контролю знань, умінь та навичок. Матеріальна база навчання природознавства», «Особливості вивчення природознавства в початковій школі».

2. Виконання індивідуальних завдань до 3 – 4 модулів (тематика вказана вище).

3. Вивчення поняттєвого апарату змістових модулів.

Перелік питань, що виносяться на підсумковий та модульний контроль

1. Предмет і завдання методики викладання природознавства. Зв'язок методики викладання природознавства з іншими науками.

2. Особливості організації фенологічних спостережень, ведення щоденників спостережень, календарів природи і праці людей.

3. Проектна робота з природознавства: сутність та методика проведення.

4. Види бесід. Вимоги до побудови бесіди.

5. Складіть завдання та інструктивну карту до проведення лабораторного репродуктивного та творчого дослідження до теми «Вода-розчинник» (3 клас).

6. Методика організації і проведення уроків-екскурсій в природу.

7. Методика проведення спостережень у процесі формування природничої компетентності.

8. Складіть методичний паспорт проекту «Розмаїта Африка».

9. Методика організації і проведення уроків узагальнення і систематизації підсумків сезонних спостережень.
10. Методика проведення дослідів на уроках природознавства.
11. Скласти завдання для спостережень до теми «Весна в природі» (2 клас).
12. Методика організації проведення предметного уроку з природознавства.
13. Методика робота з планом і картою на уроках природознавства.
14. Скласти бесіду за прочитаним текстом до теми «як звірі готуються до зими» (2 клас).

VI. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА

А.) Базові джерела:

1. *Байбара Т. М.* Методика навчання природознавства в початкових класах. /Т. М. Байбара — К.: Веселка, 1998. — 334с.
2. *Кукалець М.В.* Методика викладання природознавства в початковій школі: Навч. посібник. / М.В.Кукалець. — Львів: «Новий Світ-2000», 2011. — 223с.
3. Методика викладання освітньої галузі «Людина і світ». Навч.посібник/ Автор та укладач О.О.Лінник. — К.: Видавничий Дім «Слово», 2010. — 248с.
4. *Нарочна Л. К.* Методика викладання природознавства./ Л.К.Нарочна, Г.В.Ковальчук, К.Д.Гончарова — К.: Вища шк., 1990. — 302с.

Б.) Допоміжні джерела

1. *Аквилева Г.Н.* Методика преподавания естествознания в начальной школе: Учеб. пособие для студ./ Г.Н.Аквилева, З.А.Клепинина — М.: Гуманит, изд. центр ВЛАДОС, 2000. — 240с.
2. *Байбара Т. М.* Диференційовані завдання на уроках природознавства / Т.М.Байбара // Почат. шк. — 1991. — № 11. — С. 33 — 36.
3. *Балашова С.* Спостереження за природою як засіб екологічного виховання молодших школярів /С.Балашова// Початкова школа. — 2005. — №5. — с. 19–20.
4. *Бібік Н. М.* Формування пізнавальних інтересів молодших школярів: Навч.-метод. посібник для вчителів почат. кл./ Н.М.Бібік — К.: ІЗМН, 1997. — 256с.
5. *Біда О.А.* Супутник природознавства: Навчальний посібник для 3 класу чотирирічної школи і 2 класу трирічної початкової школи./ О.А.Біда — К.: Знання, 1998. — 249 с.
6. *Біда О.А.* Природознавство та сільськогосподарська праця. / О.А.Біда — К.: Перун, 2000. — с. 90–132.
7. *Варакута О.М* Формування природничих понять./О.Варакута // Початкова школа. — 1999. — №5. — С. 20 — 23.

8. *Варакута О.М* Пізнавальні завдання у формуванні природничих понять./О.Варакута // Початкова школа. – 1999. – №8. – С.53 – 56.
9. *Васютіна Т.* Методичні орієнтири організації проектної діяльності учнів з природознавства./Т.Васютіна // Початкова школа. – 2015. – № 11. – С.50 – 55.
10. *Гільберг Т.В.* Я досліджую світ: підручник для 2 кл. закл. заг. сер. освіти (у 2-х ч.) ч. 1/ Тетяна Гільберг, Світлана Тарнавська, Ніна Павич. – К.: «Генеза», 2019. – 144 с.
11. *Грущинська І.В.* Я досліджую світ: підручник інтегрованого курсу для 1 класу закладів загальної середньої освіти (у 2-х частинах). Ч.2 // І.В.Грущинська, З. М. Хитра, І. І. Дробязко – К.: – УОВЦ «Оріон», 2018. – 117с.
12. *Грущинська В. І.* Природознавство: підручник для 4 кл. загальноосвітніх навчальних закладів / В. І. Грущинська. – К.: Видавничий дім «Освіта», 2015. – 192 с.
13. *Державний стандарт* початкової загальної освіти» [Електронний ресурс] / 2018. – Режим доступу до ресурсу: <http://mon.gov.ua>.
14. *Закон «Про освіту» №3491 – д.* – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/1_doc2.nsf/link1/JH2OZ7LV.html
15. *Кузьма-Качур М.І.* Вплив технології фасилітації на підвищення ефективності групової роботи / М.І.Кузьма-Качур// Тенденції та перспективи розвитку науки і освіти в умовах глобалізації. Матеріали XXI Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції. – 2017 – № 21. – С. 306 – 309.
16. *Кузьма-Качур М.І.* Нові підходи у формуванні природознавчої компетентності молодших школярів /М. І. Кузьма-Качур, М. В. Горват// Науковий вісник Мукачівського державного університету. Серія «Педагогіка та психологія»: збірник наукових праць / Ред. кол.: Г.В.Товканець (гол. ред.) та ін. – Мукачево: Вид-во МДУ, 2017. – Випуск 2(6). С. 137 – 139.
17. *Кузьма-Качур М. І.* Розкриваємо учням світ природи цікаво: сучасні прийоми формування природничої компетентності

- /М. І. Кузьма-Качур// Учитель початкової школи, 2018. – №9. – с. 10 – 12.
18. *Кузьма-Качур М.І.* Основи краєзнавства : навчальний посібник / М. І. Кузьма-Качур, М. В. Горват. – К. : Видавництво Ліра-К, 2017. – 256 с.
 19. *Луцан Н.І.* «Людина і світ» в інноваційних педагогічних технологіях. Навч.пос. – К. Видавничий Дім «Слово», 2012. – 184с.
 20. *Мазур Т.* Проектний урок-презентація у 1 класі/ Т. Мазур./ Початкова школа. – 2014. – № 9 – С.21–24.
 21. Навчальні програми для початкової школи [Електронний ресурс]. – 2016. – Режим доступу: <http://osvita.ua/school/program/8793/>
 22. *Паніна М.* Проектне навчання у початковій школі [Текст] / Марія Паніна // Початкова школа. – 2014. – № 9. – С. 35-38.
 23. *Прокопенко Л. І.* Загадки і кросворди про природу./Л.І.Прокопенко, М.В.Картель // Почат. шк.– 1989.– № 2.– С. 28-33.
 24. *Пометун О.І.* Активні та інтерактивні методи навчання: до питання про диференціацію понять/ О.І.Пометун. – 2004 – №3 – С. 10-15.
 25. *Савченко О.Я.* Дидактика початкової школи: Підручник для студентів педагогічних факультетів./О.Я.Савченко — К.: Абрис, 1997. – 368с.
 26. *Савченко О.Я.* Дидактичні особливості інтегрованих уроків./О.Я.Савченко// Почат. шк.– 1992.– № 1.– С. 2 – 8.
 27. *Смола Л.* Інтерактивні прийоми роботи на уроках природознавства./ Л.Смола // Початкова школа. – 2016. – № 9. – С.25 – 28.
 28. *Сухомлинський В.О.* Серце віддаю дітям./В.О.Сухомлинський – К.: Рад. шк., 1988. – 288с.
 29. *Химинець В.В.* Інновації в початковій школі. В.В.Хімінець, М.Ю.Кірик. – Ужгород:Інформаційно-видавничий центр ЗППО, 2008. – 344с.

Навчально-методичне видання

**МЕТОДИКА НАВЧАННЯ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ
«ПРИРОДОЗНАВСТВО»**

Методичні рекомендації до самостійної роботи для студентів
ступеня «молодший бакалавр» ЗВО спеціальності 013 «Початкова
освіта»

Укладач: *М.І.Кузьма-Качур*

Тираж 10 пр.

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до
Державного реєстру видавців, виготовлювачів і розповсюджувачів
видавничої продукції ДК № 4916 від 16.06.2015 р.

Редакційно-видавничий відділ МДУ,
89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>